

ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ВИТРАТИ»

КРИВОБОК В. Ю.

кандидат економічних наук

КОРШУНОВ Є. А.

аспірант

Харків

Актуальність. Діяльність промислових підприємств України в сучасних кризових економічних умовах повинна бути спрямована перш за все на виживання підприємств, і тільки після цього на максимізацію виручки від реалізації продукції. Можливості досягнення зазначеного результату обмежені витратами підприємства. Тому отримання максимального ефекту з мінімальними витратами залежить від того, наскільки підприємство багато уваги приділяє витратам своєї операційної діяльності.

Питанням визначення категорії «витрати» присвячені роботи таких вчених, як: Алексеева М. М., Балабанов І. Л., Бутинець Ф. Ф., Ван Хорн Д. К., Гельмут Шмален, Денисова І. П., Кустарев В. П., та ін [1 – 8].

Постановка завдання. Мета написання даної статті полягає в визначенні та доповненні категорії «витрати».

Результати дослідження. Слід зазначити, що категорія «витрати», яка досить широко висвітлюється у сучасній вітчизняній економічній літературі, має різні визначення.

Так, Алексеева М. М [1.], Балабанов І. Т [2.], Ван Хорн Д. К [4], під витратами розуміють вартість використаних у процесі виробництва продукції природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на виробництво й реалізацію продукції.

У положенні (стандартах) бухгалтерського обліку України поняття «витрати» означає зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [5].

В економічному тлумачному словнику, категорії витрати дають наступне трактування, це витрачена на що-небудь сума (кошти) [12].

Західний фахівець Гельмут Шмален [6], пропонує розглядати витрати як сукупність виражених у грошовій формі витрат підприємства протягом року, що призводять до зменшення частки чистого майна, вільного від заборгованості.

Денисова І. П. [7] визначає витрати, як видатки матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у вартісному виразі на забезпечення розширеного відтворення.

Інститут присяжних бухгалтерів (ІПБ) США до витрат відносять усі видатки, які вираховуються з доходів, валове зменшення активів або валовий приріст кредиторської заборгованості, що виникли у результаті

діяльності підприємства та які визначаються й оцінюються відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку [3].

В. П. Кустарев [10] витрати визначає, як величину ресурсів, використаних із певною метою, виражена в грошах. Витрати, що відносяться до випущеної продукції, характеризують її собівартість, їх ще називають поточними витратами виробництва.

Рада із стандартів фінансового обліку (РСФО) США визначає категорію «витрати», як відтік чи інше використання активів, або виникнення кредиторської заборгованості в результаті відвантаження або виробництва товарів, надання послуг чи здійснення інших операцій, які є основою життєдіяльності суб'єкта господарської діяльності й включаються в розрахунок прибутку [3].

Треба зауважити, що під витратами розуміють витрачені кошти з метою забезпечення реалізації продукції та одержання виручки від її реалізації. У собівартості продукції, як синтетичному показнику знаходять відображення різні сторони виробничо-господарської діяльності підприємства. Тому ефективне використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів у процесі виробництва продукції є необхідною умовою поліпшення виробничих процесів на самому підприємстві і підвищення виручки від її реалізації.

Усі витрати підприємства поділяються на дві групи:

- витрати обігу;
- витрати виробництва.

Витрати обігу – сумарні витрати праці, виражені в грошовій формі, що виникають у процесі обігу матеріальних цінностей, включаючи транспортування та збереження.

Витрати виробництва – сукупні витрати живої праці, здійсненні в засоби виробництва, необхідні для виготовлення продукції [11].

Виходячи з економічного змісту, всі грошові витрати поділяють на три групи:

- витрати, що пов'язані з отриманням виручки від реалізації;
- витрати, що не пов'язані з отриманням виручки від реалізації;
- примусові витрати.

До витрат, які пов'язані з отриманням виручки від реалізації належать витрати на обслуговування виробничого процесу, витрати на реалізацію продукції.

До витрат, які не пов'язані з отриманням виручки від реалізації відносять витрати споживчого характеру, а також витрати на благодійні та гуманітарні цілі.

До примусових витрат відносять податки і податкові платежі, відрахування на соціальні заходи та ін.

Проаналізувавши погляди різних вчених щодо визначення категорії «витрати» [1 – 15], автори пропонують розділити їх на такі економічні групи:

- витрати – це вартість;
- витрати – це грошовий вимір;
- витрати – це процес.

Наведемо ці визначення в табл. 1.

Проводячи аналіз економічної групи «витрати – це вартість», слід зауважити, що перевага даної групи полягає в тому, що витрати включають в себе вартість залучених чинників виробництва та конкретних ресурсів для здійснення підприємницької діяльності, дають змогу підприємствам аналізувати альтернативні можливості їх використання та оцінювати такі чинники виробництва як земля, праця, капітал і організаторські здібності, наявність яких в сучасних економічних умовах виходить на перше місце. Щодо недоліків наведеної економічної групи, слід виділити те, що на сьогодні, витрати це не тільки вартість залучених чинників виробництва, якими може користуватися підприємство у своїй діяльності, також дуже великого значення набуває можливість та вартість використання власних економічних ресурсів підприємства.

Аналізуючи економічну групу «витрати – це грошовий вимір», слід виділити переваги даної групи, які виражаються в тому, що вони виражають величину економічних ресурсів підприємства, необхідних для здійснення його виробничо-господарської діяльності і досягнення поставленої мети. До недоліків даної групи слід віднести те, що для досягнення поставленої мети, підприємству можуть бути потрібні не тільки власні економічні ресурси, якими володіють підприємства, тому що їх може просто не вистачити для досягнення цієї мети, але й банківські ресурси, інвестиційні ресурси, державні ресурси та ін.

Проводячи аналіз економічної групи «витрати – це процес», слід зауважити, що перевага даної групи полягає в тому, що витрати розглядаються як втрачені можливості, за рахунок того, що підприємством було вкладено недостатню кількість ресурсів для отримання необхідного прибутку від їх використання, тобто особлива увага приділяється корисності, яку підприємство може отримати від своєї діяльності, або навпаки, не отримати. В той же час, до мінусів відноситься те, що в теперішніх кризових економічних умовах, витрати не можуть бути тільки корисністю, перш за все це спосіб здійснення операційної діяльності промислових підприємств.

Висновки. Проаналізувавши погляди різних вчених щодо визначення категорії «витрати», виділення трьох економічних груп, визначаючих, що ж представляють собою витрати, зазначення їх переваг та недоліків, авторами пропонується доповнити категорію «витрати» таким визначенням: *витрати – це економічна категорія, яка відображає грошово-матеріальні ресурси, використані в процесі діяльності підприємства.* ■

ЛІТЕРАТУРА

- Алексеева М. М.** Планирование деятельности фирмы / М. М. Алексеева. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 248 с.
- Балабанов И. Т.** Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 80 с.

Таблиця 1

Погляди вчених щодо визначення категорії «витрати»

Група	Автор	Визначення	Джерело
Вартість	В. А. Предборський	Вартість залучених чинників виробництва (економічних ресурсів) для здійснення підприємницької діяльності.	[3]
	Ф. Ф. Бутинець	Вартість тільки конкретних витрат ресурсів.	[3]
	В. Шмаленбах	Вартісна оцінка благ, що дає змогу аналізувати альтернативні можливості їх використання і вибрати найкращі з них.	[10]
	Д. Рікардо	Незмінно заробітна плата і прибуток.	[11]
	Ж. -Б. Сей	Вартість усіх виробничих послуг, які повинні бути використані при виробництві продукту.	[11]
	К. Маркс	Це те, скільки коштує товар капіталісту, а саме сума витрат на придбання засобів виробництва і робочої сили (постійного і змінного капіталу).	[8]
	А. Маршал	Вартість таких чинників виробництва як земля, праця, капітал і організаторські здібності.	[8]
Грошовий вимір	М. Павлишенко	Виражені у грошовій формі витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу й розподілу продукції, товарів.	[10]
	Економічний тлумачний словник	Витрачена на що-небудь сума коштів.	[12]
	Г. Шмален	Сукупність виражених у грошовій формі витрат підприємств а протягом одного року, що ведуть до зменшення частки чистого майна, вільного від заборгованості.	[6]
	Кустарев В. П.	Величина ресурсів, використаних із певною метою, що виражена в грошах.	[10]
	А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, Н. М. Цуцурук	Грошове вираження величини економічних ресурсів підприємства у застосованій і споживаній формах, необхідних для здійснення його виробничо-господарської діяльності і досягнення поставленої мети.	[13]
Процес	Р. С. Пиндайк	Процес втрачених можливостей, за рахунок того, що фірмою було вкладено недостатню кількість ресурсів для отримання прибутку від їх використання.	[11]
	Ф. Візер	Процес отримання корисності, що приноситься у жертву.	[15]

- 3. Бутинець Ф. Ф.** Історія бухгалтерського обліку: навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець. – Ж.: Рута, 2001. – 392 с.
- 4. Ван Хорн Д. К.** Основы управления финансами / Д. К. Ван Хорн; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 800 с.
- 5.** Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджено наказом МФУ від 19.01.2000 №27/4248, із змінами і доповненнями // Нова бухгалтерія. – 2006. – №4. – С. 136 – 140.
- 6. Г. Шмален.** Основы и проблемы экономики предприятия / Г. Шмален. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 512 с.
- 7. Денисова И. П.** Цены и ценообразование: учеб. пособие / И. П. Денисова. – М.: Экспертное бюро-М, 1997. – 64 с.
- 8. Корнійчук Л. Я.** Історія економічних учень: підручник / Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2001. – 365 с.
- 9.** Основы економічної теорії: підручник / за ред. В. А. Предборського. – К.: Кондор, 2002. – 223 с.
- 10.** Управление затратами на предприятии: учебник / под. ред. В. Г. Лебедева, Т. Г. Дроздовой, В. П. Кустарёва. – СПб.: Бизнес-пресса, 2000. – 158 с.
- 11.** Рикардо Д. Сочинения. / Д. Рикардо; пер. англ. – М.: Госполитиздат, 1955. – 350 с.
- 12. Райзберг Б. А.** Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА, 1996. – 494 с.
- 13. Турило А. А.** Управління витратами підприємства: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.
- 14. Фандель Г.** Теорія виробництва і витрат / Г. Фандель; пер з нім. – М.: Таксон, 2000. – 223 с.
- 15. Юхименко П. І.** Історія економічних учень: навч. посібник / П. І. Юхименко. – К.: Знання – Прес, 2000. – 430 с.